

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Робоча програма
навчальної дисципліни
"ОСНОВИ ЕКОНОМІКИ"
для іноземних слухачів
підготовчого відділення

Харків. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016

Затверджено на засіданні кафедри політичної економії.
Протокол № 1 від 31.08.2015 р.

Укладачі: В. М. Філатов
Г. В. Островерхова

Р 58 Робоча програма навчальної дисципліни "Основи економіки" для іноземних слухачів підготовчого відділення / уклад. В. М. Філатов, Г. В. Островерхова. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – 52 с.

Розглянуто основні матеріали, необхідні для вивчення навчальної дисципліни на лекціях, практичних заняттях та в самостійній роботі; наведено критерії оцінювання знань слухачів.

Рекомендовано для іноземних слухачів підготовчого відділення.

Вступ

Програму навчальної дисципліни "Основи економіки" призначено для слухачів-іноземців, які навчаються на економічних спеціальностях підготовчих відділень ВНЗ України.

Вивчення навчальної дисципліни "Основи економіки" посідає важливе місце в системі економічної освіти. Вона має на меті формування у слухачів – майбутніх спеціалістів у галузі економіки – системи економічних знань та наукового світогляду. Навчальна дисципліна "Основи економіки" є фундаментом для вивчення комплексу економічних дисциплін, що складається з політичної економії, мікроекономіки, макроекономіки, сучасних економічних теорій, історії економіки та економічної думки, державного регулювання та ін.

Завданням викладання навчальної дисципліни є надання необхідних знань із основних розділів економічної теорії, засвоєння основних законів та категорій, потрібних слухачам для подальшого навчання у вищому навчальному закладі, а також вивчення мови предмета як засобу отримання економічної інформації та глибшого розуміння змісту підручників і лекцій.

Слухачі мають знати:

1) сучасні економічні категорії та закони розвитку економіки на рівні розуміння питань, які вивчають, урахуваючи пізнавальні можливості слухачів та специфіку викладання на підготовчих відділеннях;

2) мову предмета, загальноприйнятую символіку, лексику та конструкції, властиві науковому стилю мови.

Слухачам потрібно навчитися застосовувати здобуті знання на практиці для аналізу економічних явищ, розв'язання задач і виконання тестів, вирішення ситуаційних завдань, ділових ігор.

Навчальну дисципліну "Основи економіки" складено із трьох розділів.

Послідовність вивчення питань у межах розділів викладач може змінювати, залежно від конкретних умов.

Дисципліна "Основи економіки" має фундаментальне значення для формування базових знань та наукового світогляду майбутніх економістів.

1. Опис навчальної дисципліни

Назви показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 6	Шифр і назва галузі знань: усі	Базова
Змістових модулів – 3	Назва напрямку підготовки: усі	Рік підготовки
Загальна кількість годин – 180		1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4; самостійної роботи слухачів – 2	Підготовка іноземних слухачів до вступу до вузів	Семестр
		I – II
		Лекції
		20 год
		Практичні
		100 год
		Самостійна робота
		60 год
		Вид контролю
		екзамен

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної й індивідуальної роботи становить 66 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – формування системи теоретичних знань щодо понятійно-категоріального апарату економічної теорії; оволодіння сутністю економічних явищ і процесів; забезпечення базової фундаментальної теоретичної підготовки, необхідної для подальшого вивчення циклу економічних дисциплін; розуміння законів та основних тенденцій економічного розвитку суспільства.

Завданням навчальної дисципліни є з'ясування природи та змісту економічних законів і визначення механізму їхнього використання людьми в господарській діяльності; розкриття загальних теоретичних засад соціально-економічного життя суспільства; аналіз принципів рис економічних систем і напрямів їхньої еволюції; виявлення кращих надбань теорії та практики господарювання, способів і методів ефективного використання обмежених ресурсів виробництва; розкриття закономірностей суспільного відтворення, економічного зростання; дослідження особливостей сучасного стану функціонування й перспектив розвитку економічної системи.

Предмет навчальної дисципліни – економічні відносини у їхній єдності та взаємозв'язку з обмеженими продуктивними силами, політичними, ідеологічними й соціальними інститутами суспільства; а також економічні закони, що управляють суспільним виробництвом на всіх етапах його розвитку.

Питання, які розглядають у процесі викладання навчальної дисципліни мають важливе значення для майбутнього економіста, оскільки дають змогу розуміти принципи функціонування економічних систем, дозволяють розкрити сутність і природу економічних процесів та явищ.

У процесі викладання навчальної дисципліни основну увагу приділяють оволодінню слухачами професійними компетентностями, наведеними в табл. 2.1.

Структуру складових частин професійних компетентностей та їхнє формування, відповідно до Національної рамки кваліфікацій України, наведено в додатку А.

Таблиця 2.1

**Професійні компетентності, яких набувають слухачі
в результаті вивчення навчальної дисципліни**

Назви тем	Складові частини компетентності
1	2
Змістовий модуль 1. Загальні основи економічної теорії	
Тема 1. Вступ. Економіка в суспільному житті	Здатність показати виникнення економічних поглядів і становлення економічної науки. Здатність використовувати методи економічного дослідження. Здатність простежити зв'язок економічної теорії з економічною практикою. Здатність використовувати положення позитивної та нормативної економіки
Тема 2. Фундаментальні проблеми економіки	Знати фундаментальні проблеми економіки. Обґрунтовувати економічний вибір. Здатність аналізувати потреби та їхню необмеженість. Знати сутність процесу виробництва матеріальних благ і послуг. Розраховувати альтернативні витрати, будувати криву виробничих можливостей
Тема 3. Основні типи економічних систем	Знати типи й моделі економічних систем. Знати можливості вирішення основних економічних питань різними типами економічних систем

1	2
Тема 4. Основні суб'єкти та принципи ринкової економіки	Знати сутність ринкової економіки. Здатність аналізувати дію принципів ринкової економіки. Здатність використовувати переваги й недоліки ринкової економіки. Знати цілі й особливості діяльності основних суб'єктів ринкової економіки. Знати процес кругообігу ресурсів, товарів, доходів у ринковій системі
Змістовий модуль 2. Елементарна мікроекономіка	
Тема 5. Теорія попиту та пропозиції	Здатність аналізувати дії законів попиту та пропозиції. Здатність будувати криві попиту та пропозиції. Здатність аналізувати дію цінових і нецінових факторів попиту та пропозиції. Здатність розраховувати еластичність попиту та пропозиції. Здатність знаходити ринкову рівновагу, визначати наслідки порушення ринкової рівноваги
Тема 6. Типи ринків	Здатність аналізувати ринок товарів, природних ресурсів, праці, капіталу. Знати види торгівлі та їхні особливості
Тема 7. Форми доходів у ринковій економіці	Знати основні форми доходів. Здатність розраховувати величину ренти. Знати особливості визначення зарплати. Здатність визначати величину позичкового відсотка. Здатність розраховувати прибуток
Тема 8. Гроші в ринковій економіці	Знати сутність грошей, історію виникнення та розвитку. Здатність використовувати закони грошового обігу. Здатність розраховувати кількість грошей в обігу
Тема 9. Поведінка споживача в умовах ринку	Здатність аналізувати роль споживача в умовах ринку. Знати особливості споживчої поведінки
Змістовий модуль 3. Основи макроекономіки	
Тема 10. Національна економіка та результати її функціонування	Здатність аналізувати економіку як цілісний організм. Уміти розраховувати макроекономічні показники. Здатність оцінювати ефективність національної економіки
Тема 11. Економічне зростання та циклічні коливання	Знати сутність економічного зростання, його типи. Здатність визначати взаємозв'язок економічного зростання й економічного розвитку різних країн. Знати сутність економічного циклу і його фази. Здатність визначати причини циклічних коливань

1	2
Тема 12. Зайнятість та безробіття	Знати поняття зайнятості та безробіття. Здатність розраховувати рівень безробіття. Здатність аналізувати наслідки безробіття. Знати механізми соціального захисту безробітних
Тема 13. Інфляція як макроекономічне явище	Знати сутність, причини та типи інфляції. Здатність аналізувати економічні та соціальні наслідки інфляції. Знати механізм антиінфляційної політики держави
Тема 14. Регулююча роль держави в ринковій економіці	Знати економічні функції держави. Здатність аналізувати форми та інструменти державного регулювання
Тема 15. Державний бюджет і податкова система	Знати сутність державного бюджету. Здатність вирішувати проблеми збалансованості доходів і видатків бюджету. Знати сутність податків, особливості прямих і непрямих податків
Тема 16. Соціально-економічна політика держави	Здатність аналізувати наслідки нерівномірності доходів. Здатність аналізувати дію системи соціального захисту населення

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Загальні основи економічної теорії

Тема 1. Вступ. Економіка в суспільному житті

1.1. Людина й економіка. Виникнення економічних поглядів і становлення економічної науки. Методи економічного дослідження. Економічна теорія. Зв'язок економічної теорії з іншими науками.

1.2. Економічна практика. Економічна політика. Зв'язок економічної теорії з економічною практикою.

1.3. Мікроекономіка. Макроекономіка. Позитивна економіка. Нормативна економіка.

Тема 2. Фундаментальні проблеми економіки

2.1. Потреби та їхня необмеженість. Виробництво матеріальних благ та послуг. Економічні ресурси: земля, праця, капітал, підприємницькі здібності.

2.2. Обмеженість ресурсів та економічний вибір. Фундаментальна проблема економіки. Економічний вибір. Альтернативні витрати. Крива виробничих можливостей.

Тема 3. Основні типи економічних систем

3.1. Основні економічні питання: що виробляти? як виробляти? для кого виробляти?

3.2. Типи економічних систем: традиційна, командна, ринкова, змішана економіка. Вирішення основних економічних питань різними типами економічних систем.

Тема 4. Основні суб'єкти та принципи ринкової економіки

4.1. Ринкова економіка. Ринок, умови його виникнення.

4.2. Принципи ринкової економіки: приватна власність, свобода вибору, особистий інтерес, конкуренція, ціновий механізм. Переваги та вади ринкової економіки.

4.3. Домашні господарства, фірми як основні суб'єкти ринкової економіки. Держава в ринковій системі. Кругообіг ресурсів, товарів, доходів у ринковій системі.

Змістовий модуль 2

Елементарна мікроекономіка

Тема 5. Теорія попиту та пропозиції

5.1. Попит та його графічне відображення. Закон попиту.

5.2. Пропозиція та її графічне відображення. Закон пропозиції. Еластичність попиту та пропозиції.

5.3. Ринкова рівновага. Рівноважна ціна та рівноважна кількість. Порушення ринкової рівноваги.

Тема 6. Типи ринків

6.1. Ринок товарів. Види торгівлі: оптова й роздрібна.

6.2. Ринок природних ресурсів. Ринок праці. Ринок капіталів.

Тема 7. Форми доходів у ринковій економіці

7.1. Рента – винагорода за використання землі.

7.2. Зарплата – винагорода за використання праці.

7.3. Позичковий процент – винагорода за користування грошима.

7.4. Прибуток як винагорода підприємцю.

Тема 8. Гроші в ринковій економіці

8.1. Гроші: сутність, історія виникнення та розвитку.

8.2. Типи грошей. Функції грошей.

8.3. Закони грошового обігу. Формула І. Фішера.

8.4. Грошові одиниці різних країн.

Тема 9. Поведінка споживача в умовах ринку

9.1. Споживач у ринковій економіці. Роль споживача в умовах ринку.

9.2. Споживча поведінка.

Змістовий модуль 3 Основи макроекономіки

Тема 10. Національна економіка та результати її функціонування

10.1. Економіка як цілісний організм.

10.2. Макроекономічний показник валовий національний продукт (ВНП) і його розрахунок. ВНП і рівень життя в різних країнах.

10.3. Ефективність національної економіки.

Тема 11. Економічне зростання та циклічні коливання

11.1. Економічне зростання. Типи економічного зростання: екстенсивний, інтенсивний. Економічне зростання та економічний розвиток різних країн.

11.2. Економічний цикл і його фази: спад, криза, поживлення, піднесення. Види криз. Тривалість економічних циклів. Причини циклічних коливань.

Тема 12. Зайнятість та безробіття

12.1. Поняття зайнятості. Повна й ефективна зайнятість.

12.2. Безробіття, його рівень і типи. Добровільне та вимушене безробіття. Наслідки безробіття. Соціальний захист безробітних.

Тема 13. Інфляція як макроекономічне явище

13.1. Сутність, причини та типи інфляції. Вимірювання інфляції.

13.2. Економічні та соціальні наслідки інфляції. Антиінфляційна політика держави.

Тема 14. Регулююча роль держави в ринковій економіці

14.1. Потреба в державному регулюванні економіки та його сутність.

14.2. Економічні функції держави.

14.3. Форми й інструменти державного регулювання. Державний сектор в економіці.

Тема 15. Державний бюджет і податкова система

15.1. Державний бюджет: сутність, джерела надходження та витрати.

15.2. Проблеми збалансування доходів і витрат бюджету.

15.3. Бюджетний дефіцит. Державний борг.

15.4. Податки: сутність, види. Прямі й непрямі податки.

Тема 16. Соціально-економічна політика держави

16.1. Доходи та їхня нерівність. Розподіл особистого доходу.

16.2. Потреба в системі соціального захисту населення та її сутність.

4. Структура навчальної дисципліни

Із самого початку вивчення навчальної дисципліни кожен слухач має бути ознайомлений як із робочою програмою дисципліни та формами організації навчання, так і зі структурою, змістом та обсягом кожного з її змістових модулів, а також із усіма видами контролю та методикою оцінювання навчальної роботи.

Навчальний процес, згідно із програмою навчальної дисципліни "Основи економіки", здійснюють у таких формах: лекції, практичні заняття; самостійна робота студентів; контрольні заходи.

Вивчення слухачем навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного та ґрунтовного опрацювання змістових модулів. Змістовий модуль – це відносно окремий самостійний блок дисципліни, який логічно поєднує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв'язками.

Тематичний план цієї дисципліни складено із трьох модулів (табл. 4.1).

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	усього	лекції	практичні заняття	самостійна робота
Змістовий модуль 1				
Загальні основи економічної теорії				
Тема 1. Вступ. Економіка в суспільному житті	10	2	6	2
Тема 2. Фундаментальні проблеми економіки	14	2	8	4
Тема 3. Основні типи економічних систем	12	2	6	4
Тема 4. Основні суб'єкти та принципи ринкової економіки	14	2	8	4
Разом годин за змістовим модулем 1	50	8	28	14
Змістовий модуль 2				
Елементарна мікроекономіка				
Тема 5. Теорія попиту та пропозиції	11	1	6	4
Тема 6. Типи ринків	11	1	6	4
Тема 7. Форми доходів у ринковій економіці	11	1	6	4
Тема 8. Гроші в ринковій економіці	11	1	6	4
Тема 9. Поведінка споживача в умовах ринку	11	1	6	4
Разом годин за змістовим модулем 2	55	5	30	20
Змістовий модуль 3				
Основи макроекономіки				
Тема 10. Національна економіка та результати її функціонування	11	1	6	4
Тема 11. Економічне зростання та циклічні коливання	11	1	6	4
Тема 12. Зайнятість та безробіття	11	1	6	4
Тема 13. Інфляція як макроекономічне явище	11	1	6	4
Тема 14. Регулююча роль держави в ринковій економіці	11	1	6	4
Тема 15. Державний бюджет і податкова система	11	1	6	4
Тема 16. Соціально-економічна політика держави	9	1	6	2
Разом годин за змістовим модулем 3	75	7	42	26
Усього годин за модулями	180	20	100	60

5. Плани лекцій

Змістовий модуль 1 Загальні основи економічної теорії

Лекція 1. Вступ. Економіка в суспільному житті

1. Економіка: сутність, виникнення, значення в житті людини.
2. Економічна теорія та практика економічної діяльності.
3. Мікроекономіка та макроекономіка.

Лекція 2. Фундаментальні проблеми економіки

1. Потреби та їхні види. Закон зростання потреб людини.
2. Виробництво: сутність, структура, ресурси.
3. Економічний вибір. Крива виробничих можливостей.
4. Витрати виробництва.

Лекція 3. Основні типи економічних систем. Ринкова економіка

1. Економічна система. Типи економічних систем.
2. Традиційна економічна система.
3. Командно-адміністративна економічна система.
4. Ринкова економічна система та її суб'єкти.

Змістовий модуль 2 Елементарна мікроекономіка

Лекція 4. Ринок. Попит і пропозиція на ринку

1. Попит. Пропозиція. Ринкова рівновага.
2. Еластичність попиту та пропозиції.
3. Ринок товарів. Види торгівлі.
4. Інші типи ринків.

Лекція 5. Форми доходів у ринковій економіці. Гроші

1. Зарплата: сутність, форми та системи.
2. Прибуток та позичковий відсоток як форми доходів.
3. Рента як плата за використання земельних ресурсів.
4. Гроші: сутність, види, функції. Закони грошового обігу.

Лекція 6. Поведінка споживача в умовах ринку

1. Корисність. Гранична корисність. Правило максимізації корисності.
2. Крива байдужості. Карта кривих байдужості.
3. Бюджетні обмеження. Крива "дохід – споживання".

Змістовий модуль 3 Основи макроекономіки

Лекція 7. Національна економіка та результати її функціонування

1. Предмет та метод макроекономіки.
2. Національна економіка як єдина система.
3. Система національних рахунків та її основні показники.

Лекція 8. Економічна нестабільність: циклічність та безробіття

1. Економічне зростання та економічний розвиток.
2. Економічний цикл: сутність, фази, види.
3. Безробіття: вимірювання, види, наслідки.

Лекція 9. Економічна нестабільність: інфляція та регулююча роль держави в економіці

1. Сутність, причини та типи інфляції.
2. Необхідність у державному регулюванні в економіці. Економічні функції держави.
3. Форми й інструменти державного регулювання.

Лекція 10. Державний бюджет і соціально-економічна політика держави

1. Державний бюджет: доходи та видатки.
2. Податки: сутність, види.
3. Потреба в системі соціального захисту населення та її сутність.

6. Плани практичних занять

Практичне заняття – це форма навчального заняття, спрямована на закріплення студентами теоретичних знань, здобутих на лекційних заняттях або у процесі самостійного вивчення матеріалу. На практичному занятті викладач організовує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння та навички у їхньому практичному застосуванні. Викладач організовує дискусію навколо

попередньо визначених тем, до котрих студенти готують тези виступів. Проведення практичного заняття ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі: тестах, компетентнісно-орієнтованих завданнях, завданнях для експрес-опитувань (табл. 6.1).

Таблиця 6.1

Перелік тем практичних занять

Назви тем	Програмні питання	Питання для дискусій	Кількість годин	Література
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1				
Загальні основи економічної теорії				
Тема 1. Вступ. Економіка в суспільному житті				
Значення економіки в житті людини	1. Економічні проблеми та їхній пріоритет над іншими громадськими поняттями. 2. Роль економіки у стародавньому світі та сучасному суспільстві. 3. Еволюція терміна "економіка"	Коли виникла економіка? Чи вважаєте ви справедливою точку зору про те, що, на відміну від давніх часів, у сучасному суспільстві вирішення економічних проблем не є першочерговим завданням?	2	Основна: [6, с. 5–10; 7, с. 16–18, 29–35; 8, с. 27–35, 124–156]. Додаткова: [31, с. 9–20; 34, с. 13–38; 37, с. 11–45; 39, с. 9–25]
Еволюція економічних поглядів	1. Виникнення як науки. Економічні погляди стародавнього світу. 2. Розвиток економічної думки: основні етапи та персоналії. 3. Сучасні економічні концепції	Коли виникла економіка як наука? Чим пояснено необхідність у вивченні думок учених минулого, частина з яких уже втратила актуальність?	2	
Економічна теорія як наука	1. Предмет економічної теорії та зв'язок із іншими економічними науками. Макроекономіка. Мікроекономіка. 2. Методи економічних досліджень. 3. Зв'язок економічної теорії з економічною практикою. Економічна політика	Поясніть твердження: "Немає нічого більш практичного, ніж гарна теорія". На вашу думку, важливіше вивчати макроекономіку або мікроекономіку?	2	

1	2	3	4	5
Тема 2. Фундаментальні проблеми економіки				
Потреби й ресурси	1. Сутність потреб та їхні види. 2. Закон зростаючих потреб. 3. Економічні ресурси: земля, праця, капітал, підприємницькі здібності, наука, інформація	Чому на сучасному етапі науку виділяють як окремий вид виробничих ресурсів, адже її досягнення втілено, переважно, у капітальних або трудових ресурсах?	2	Основна: [6, с. 11–12; 7, с. 18–22; 8, с. 52–65]. Додаткова: [31, с. 21–29; 34, с. 39–56; 40, с. 26–40; 44, с. 174–191; 48, с. 73–98]
Виробництво. Економічний вибір	1. Економічний вибір. Альтернативні витрати. 2. Крива виробничих можливостей. 3. Виробництво та його структура	Розкажіть про альтернативні витрати присутності на семінарі. Чим обґрунтовано цей вибір?	2	
Витрати виробництва	1. Постійні та змінні витрати фірми. 2. Загальні витрати. Середні витрати. 3. Граничні витрати на виробництво продукту	Чи може бути доцільним продовження виробництва, якщо дохід від реалізації товару менший, ніж витрати на його виробництво? Відповідь обґрунтуйте	2	
Витрати виробництва	1. Витрати фірми в короткостроковому й довгостроковому періодах. 2. Економічні та бухгалтерські витрати. Альтернативні витрати фірми	Яке практичне значення мають для підприємця середні, граничні й постійні витрати?	2	
Тема 3. Основні типи економічних систем				
Сутність і класифікація економічних систем	1. Основні економічні питання. 2. Поняття економічної системи суспільства. 3. Класифікація економічних систем. 4. Основні економічні питання. 5. Поняття економічної системи суспільства. 6. Класифікація економічних систем	Яке суспільство можна вважати постіндустріальним? Наведіть приклади. Обґрунтуйте вибір. Чи відповідає Україна критеріям постіндустріальної економіки?	2	Основна: [6, с. 12–16; 8, с. 38–46]. Додаткова: [31, с. 30–41; 44, с. 556–575; 48, с. 60–78]

1	2	3	4	5
Формаційний підхід до класифікації економічних систем	1. Сутність соціально-економічної формації та причини зміни формацій. 2. Характерні особливості різних типів соціально-економічних формацій. 3. Капіталістичний спосіб виробництва та перспективи розвитку соціуму	Поясніть причини зміни рабовласницького устрою на феодалський і феодалський на капіталістичний. За яких історичних умов відбувалися ці зміни?	2	
Класифікація економічних систем	1. Традиційна економічна система. 2. Командно-адміністративна економічна система. 3. Ринкова економічна система. 4. Змішана економічна система	Чому існують різні моделі змішаної економічної системи?	2	
Тема 4. Основні суб'єкти та принципи ринкової економіки				
Характерні особливості ринкової економіки	1. Приватна власність як основа ринкової економіки. Її переваги й недоліки. 2. Роль цінового механізму в ринковій економіці. 3. Особистий інтерес і конкуренція як рушійні сили розвитку ринку	Чому не всі підприємства під час переходу до ринкових відносин може бути передано до приватної власності?	2	Основна: [7, с. 23–27, 70–90; 8, с. 68–71, 81–90, 93–107]. Додаткова: [31, с. 35–42, 135–140; 34, с. 189–210; 40, с. 161–174; 44, с. 79–91]
Переваги та недоліки ринкової економіки	1. Переваги ринкової економіки. 2. Що не забезпечує ринкова економіка. 3. Способи зменшення впливу негативних чинників	Чому підприємці не зацікавлені створювати суспільні блага?	2	
Конкуренція та її види	1. Сутність конкуренції та її роль у ринковій економіці. 2. Типи конкурентних ринків. 3. Внутрішньогалузева і міжгалузева конкуренція	Чому навіть підприємство-монополіст у ринковій економіці не може вважати себе повністю захищеним від конкурентів?	2	

1	2	3	4	5
Суб'єкти ринкової економіки	1. Фірма як основна виробнича сила в ринковій економіці. 2. Роль домогосподарств на ринку. 3. Держава як суб'єкт ринкової економіки. 4. Взаємодія між суб'єктами в умовах ринкових відносин	Як змінюється роль держави у трансформаційній економіці?	2	
Змістовий модуль 2				
Елементарна мікроекономіка				
Тема 5. Теорія попиту та пропозиції				
Попит і пропозиція	1. Попит. Закон попиту. Графік попиту. 2. Пропозиція та її графічне зображення. Закон пропозиції. 3. Товари Гіффена й товари Веблена	Чи можлива ситуація, коли зі збільшенням ціни попит на цей товар зростає? Наведіть приклади. Чи є це порушенням закону попиту?	2	Основна: [6, с. 91–106; 7, с. 91–110; 8, с. 109–121, 186–199]. Додаткова: [34, с. 214–230; 40, с. 37–64; 48, с. 26–54]
Рівновага на ринку та її порушення	1. Рівноважна ціна й рівноважна кількість. 2. Порушення ринкової рівноваги. 3. Вплив держави на ринкову рівновагу	Які наслідки має втручання держави у процес установлення ціни на ринку? Чи є таке втручання доцільним? Відповідь обґрунтуйте	2	
Еластичність попиту та пропозиції	1. Поняття еластичності. 2. Показники еластичності. 3. Практичне застосування еластичності попиту та пропозиції в бізнесі	Поясніть на прикладах різних продуктів харчування вплив показників еластичності на встановлення цін на товари	2	
Тема 6. Типи ринків				
Ринок товарів і послуг	1. Споживчий ринок. Роздрібна торгівля. 2. Особливості оптової торгівлі товарами. 3. Ринок товарів і послуг виробничого призначення	Чим виправдано існування в економіці цілої "армії" оптових посередників? Якщо торгівля не створює нову вартість, чому ціна товару в роздрібній мережі вища за ціни виробника?	3	Основна: [6, с. 91–94; 8, с. 95–97]. Додаткова: [31, с. 100–119; 37, с. 151–160;

1	2	3	4	5
Ринки ресурсів	1. Ринок природних ресурсів. 2. Ринок праці. 3. Ринок капіталів. 4. Інтелектуальний продукт та особливості його реалізації	Чим ринок праці відрізняється від інших товарних ринків?	3	40, с. 287–335; 48, с. 173–215]
Тема 7. Форми доходів у ринковій економіці				
Зарплата як найпоширеніший вид доходу в ринковій економіці	1. Сутність зарплати. Теорії зарплати. 2. Системи погодинної зарплати. 3. Системи відрядної зарплати	Чому найбільш ефективною для працівників торгівлі вважають зарплату типу "ставка + відсоток від продажів"?	2	Основна: [6, с. 125–160; 7, с. 241–243, 417–421; 8, с. 312–316, 322–325, 336–340]. Додаткова: [31, с. 86–99, 155–175; 34, с. 302–307, 343–386; 40, с. 286–346; 48, с. 112–168, 192–210; 50, с. 189–215]
Прибуток і позичковий відсоток як види доходу	1. Прибуток: види й теорії. 2. Роль прибутку в економічній системі. 3. Вплив ставки позичкового відсотка на економічну ситуацію у країні	Чи може бути недоцільним ведення бізнесу, навіть якщо, згідно з бухгалтерськими документами, фірма стабільно отримує прибуток? Відповідь поясніть на прикладах	2	
Рента як плата за користування земельними ресурсами	1. Рента як вид доходу. 2. Види ренти та їхні джерела. 3. Особливості рентних відносин у сучасній економіці	Чи є рента в сільському господарстві постійним явищем? Що впливає на її розмір?	2	
Тема 8. Гроші в ринковій економіці				
Гроші: сутність, види, функції.	1. Гроші: сутність і види. Вимоги до грошей. 2. Функції грошей. 3. Грошові одиниці різних країн. Курс валюти. 4. Еволюція грошей	Чи можуть сучасні гроші виконувати функцію міри вартості?	3	Основна: [6, с. 40–47, 185–187; 7, с. 138–149;

1	2	3	4	5
Закон грошового обігу. Грошові агрегати	1. Закон грошового обігу. 2. Грошові агрегати. 3. Грошова система держави	Чи може не змінитися середній рівень цін в економіці, якщо збільшиться кількість грошей в обігу?	3	8, с. 447–457]. Додаткова: [31, с. 71–85; 34, с. 152–172; 44, с. 117–142]
Тема 9. Поведінка споживача в умовах ринку				
Корисність. Правило максимізації корисності	1. Корисність блага. Теорії корисності. 2. Гранична корисність. 3. Правило максимізації корисності	Яке практичне значення має теорія граничної корисності для споживача та виробника?	3	Основна: [7, с. 111–126; 8, с. 200–209]. Додаткова: [40, с. 81–114; 44, с. 55–72]
Криві байдужості та бюджетні обмеження	1. Крива байдужості. Карта кривих байдужості. 2. Бюджетні обмеження. 3. Графічна модель поведінки споживача. 4. Лінія "дохід – споживання"	Охарактеризуйте умови оптимального вибору споживача	3	
Змістовий модуль 3 Основи макроекономіки				
Тема 10. Національна економіка та результати її функціонування				
Предмет і метод макроекономіки	1. Предмет макроекономіки. 2. Функції макроекономіки та її зв'язок з іншими економічними науками. 3. Макроекономічне моделювання	Чим макроекономічні агрегати відрізняються від інших економічних показників?	2	Основна: [6, с. 169–172; 7, с. 164–198; 8, с. 387–397].
Система національних рахунків і її показники. ВВП, ВНП	1. Сутність і структура системи національних рахунків. 2. ВВП і ВНП як основні показники розвитку країни. 3. Методи розрахунку ВНП. Тіньова економіка	Чи може наявність у країні тіньової економіки бути позитивним явищем? Відповідь поясніть	2	Додаткова: [29, с. 15–38, 54–82; 36, с. 11–38; 49, с. 359–376]

1	2	3	4	5
Показники системи національних рахунків	1. Чистий національний продукт. 2. Національний дохід. 3. Національне багатство та його структура	Яку роль відіграє амортизаційна політика в економічному розвитку країни?	2	
Тема 11. Економічне зростання та циклічні коливання				
Економічне зростання та економічний розвиток	1. Економічне зростання: сутність, значення, джерела. 2. Типи економічного зростання. 3. Економічний розвиток	Які джерела економічного зростання є основними в сучасній економіці України?	2	Основна: [7, с. 199–223; 8, с. 399–424].
Циклічність як економічне явище	1. Макроекономічна нестабільність і її складові частини. 2. Циклічність: сутність та роль в економіці. 3. Фази циклу	На якій із фаз економічного циклу концепція "економічного прориву" може дати успіх країні? Поясніть на прикладах нових індустріальних країн	2	Додаткова: [29, с. 305–359, 422–453; 31, с. 207–217; 36, с. 39–46, 164–175; 40, с. 48–57]
Типи циклів	1. Причини циклічних коливань в економіці. 2. Теорія "довгих хвиль" М. Д. Кондратьєва. 3. Короткі та середні цикли	Чому К. Маркс вважає, що причиною циклів є оновлення основного капіталу?	2	
Тема 12. Зайнятість та безробіття				
Зайнятість. Безробіття: визначення та вимірювання	1. Зайнятість. Повна зайнятість. Економічно активне населення. 2. Безробіття. Природний рівень безробіття. 3. Показники вимірювання безробіття	Чи є безробітним студент денного відділення, пенсіонер за віком, домогосподарка? Відповідь обґрунтуйте	2	Основна: [6, с. 191–198; 7, с. 225–240; 8, с. 302–310].
Типи безробіття та його наслідки	1. Структурне, циклічне, фрикційне й сезонне безробіття. 2. Соціально-економічні наслідки безробіття. 3. Закон А. Оукена. Необхідність у регулюванні зайнятості	Чому фрикційне безробіття є доцільним в економіці?	2	Додаткова: [29, с. 388–422; 31, с. 217–227; 44, с. 47–55, 48, с. 493–504]

1	2	3	4	5
Державна політика у сфері зайнятості	1. Інструменти державної політики зайнятості. 2. Державна політика зайнятості в Україні. 3. Державна політика зайнятості в різних країнах світу	Чи не призводить виплата допомоги безробітним до поширення паразитичного способу життя в суспільстві? Що може запобігти такій тенденції?	2	
Тема 13. Інфляція як макроекономічне явище				
Інфляція як економічне явище	1. Інфляція як форма існування сучасної ринкової економіки. 2. Соціально-економічні наслідки інфляційних процесів. 3. Інфляційні процеси в перехідній економіці	Наведіть приклади позитивного впливу інфляції на певні економічні процеси у країні	2	Основна: [6, с. 188–190; 7, с. 154–162; 8, с. 426–445]. Додаткова: [29, с. 359–377; 34, с. 179–186; 44, с. 56–67]
Види інфляції	1. Інфляція попиту та інфляція пропозиції. 2. Види інфляції за темпами зростання цін. 3. Види інфляції з точки зору міри передбачуваності	Інфляція 90-х років в Україні є прикладом інфляції попиту або інфляції пропозиції?	2	
Антиінфляційна політика держави	1. Необхідність у державному регулюванні рівня цін в економіці. 2. Грошово-кредитні інструменти впливу на інфляцію у країні. 3. Інші державні заходи щодо стримування інфляційних процесів	Порівняйте сутність політики "дешевих" і "дорогих" грошей	2	
Тема 14. Регулююча роль держави в ринковій економіці				
Державне регулювання економіки	1. Сутність і необхідність у державному регулюванні. 2. "Провали" ринку. 3. "Провали" держави. 4. Цілі державного регулювання	Яку із цілей державного регулювання ви вважаєте найголовнішою? Чому?	2	Основна: [7, с. 244–257; 8, с. 549–576]

1	2	3	4	5
Теорії державного регулювання	1. Класична теорія державного регулювання. 2. Кейнсіанська теорія державного регулювання. 3. Альтернативні концепції	Чи можливе об'єднання кейнсіанських і класичних положень під час формування економічної політики однієї країни? Відповідь обґрунтуйте	2	Додаткова: [31, с. 453–494; 34, с. 175–182; 36, с. 115–120; 40, с. 396–425]
Основні напрями та інструменти державного регулювання	1. Адміністративно-правові засоби. 2. Державні фінанси. 3. Грошово-кредитні засоби впливу. 4. Зовнішньоекономічні інструменти. 5. Державна власність	Чому держава не може обмежитися, наприклад, тільки адміністративно-правовими засобами впливу на економіку?	2	
Тема 15. Державний бюджет і податкова система				
Державний бюджет: сутність, структура, вплив на економіку країни	1. Сутність і структура державного бюджету. 2. Основні етапи бюджетного процесу (на прикладі України). 3. Бюджетний дефіцит: сутність і вплив на економіку. Державний борг	Чи можна бюджетний дефіцит уважати позитивним явищем в економіці країни?	2	Основна: [6, с. 177–184; 7, с. 274–281, 295–316; 8, с. 578–604]. Додаткова: [44, с. 547–593; 48, с. 121–129; 49, с. 230–250]
Податки: сутність, види, функції	1. Сутність і значення податків. 2. Види податків. 3. Фіскальна політика як інструмент державного регулювання економіки	Чи правильне твердження: "зі зростанням ставки податку збільшуються надходження до бюджету відповідного рівня"?	2	
Податкові системи різних країн	1. Податкова система України. 2. Особливості податкової системи вашої країни. 3. Податкові системи інших країн світу	Запропонуйте варіант ідеальної податкової системи держави	2	
Тема 16. Соціально-економічна політика держави				
Доходи та їхнє вимірювання	1. Сутність і види доходів. 2. Розподіл особистого доходу громадян. 3. Диференціація доходів у суспільстві	Чи вважаєте ви, що дохід людини є об'єктивним показником його цінності для суспільства?	3	Основна: [8, с. 606–622].

1	2	3	4	5
Державна політика доходів	1. Політика регулювання та індексації доходів. 2. Державна підтримка найбільш вразливих верств населення. 3. Особливості соціально-економічної політики під час трансформаційних перетворень у державі	Чи можливо під час ринкових перетворень у країні направити грошові кошти на соціальні програми, зменшуючи тим самим підтримку, наприклад, науки чи виробництва?	3	Додаткова: [31, с. 134–148; 34, с. 198–206; 40, с. 380–386; 44, с. 160–164; 49, с. 505–510]
Разом годин за змістовими модулями			100	

7. Самостійна робота

Необхідним елементом успішного засвоєння матеріалу навчальної дисципліни є самостійна робота слухачів із вітчизняною та зарубіжною спеціальною економічною літературою, статистичними довідниками.

Основні види самостійної роботи, запропоновані слухачам:

вивчення лекційного матеріалу;

робота з опрацювання та вивчення рекомендованої літератури;

вивчення основних термінів та понять рекомендованої літератури;

підготовка до семінарських занять, дискусій, роботи в малих групах, тестування;

контрольна перевірка кожним слухачем особистих знань шляхом відповідей на запитання для самоконтролю, вирішення завдань.

Перелік питань для самостійного опрацювання подано в табл. 7.1.

Таблиця 7.1

Перелік питань для самостійного опрацювання

Назви тем	Зміст самостійної роботи студентів	Кількість годин	Форми контролю за СРС	Література
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1				
Загальні питання та основи ринкової економіки				
Тема 1. Вступ. Економіка в суспільному житті	1. Еволюція економічної думки. 2. Сучасні економічні концепції. 3. Методи економічних досліджень	2	Експрес-опитування	Основна: [6, с. 5–10; 7, с. 16–18, 29–35; 8, с. 27–35, 124–156]

Продовження табл. 7.1

1	2	3	4	5
	4. Позитивна та нормативна економіка			Додаткова: [31, с. 9–20; 34, с. 13–38; 37, с. 11–45; 39, с. 9–25]
Тема 2. Фундаментальні проблеми економіки	1. Розвиток теорії виробничих ресурсів. 2. Наука та інформація як специфічні види виробничих ресурсів. 3. Витрати виробництва в довгостроковому періоді. 4. Економічні та бухгалтерські витрати	4	Експрес-опитування	Основна: [6, с. 11–12; 7, с. 18–22; 8, с. 52–65]. Додаткова: [31, с. 21–29; 34, с. 39–56; 39, с. 26–40; 44, с. 174–191; 48, с. 73–98]
Тема 3. Основні типи економічних систем	1. Сутність категорій "економічна система" та "економічна система суспільства". 2. Формаційний підхід до класичної економічної системи. 3. Змішана економічна система	4	Тестування	Основна: [6, с. 11,12; 7, с. 18–22; 8, с. 52–65]. Додаткова: [31, с. 21–29; 34, с. 39–56; 39, с. 26–40; 44, с. 174–191; 48, с. 73–98]
Тема 4. Основні суб'єкти та принципи ринкової економіки	1. Принципи ринкової економіки. 2. Інфраструктура ринку. 3. Взаємозв'язок між суб'єктами ринкової економіки	4	Експрес-опитування	Основна: [7, с. 23–27, 70–90; 8, с. 68– 71, 81–90]. Додаткова: [31, с. 35–42, 135–140; 34, с. 161–174]
Змістовий модуль 2 Елементарна мікроекономіка				
Тема 5. Теорія попиту та пропозиції	1. Закон попиту та його графічне зображення. Чинники попиту. 2. Закон пропозиції. Чинники пропозиції. 3. Показники еластичності та їхнє практичне застосування. 4. Порушення ринкової рівноваги	4	Тестування	Основна: [6, с. 91–106; 7, с. 91–110; 8, с. 109–121, 186–199]. Додаткова: [34, с. 214–230; 44, с. 37–64; 48, с. 26–54]

Продовження табл. 7.1

1	2	3	4	5
Тема 6. Типи ринків	1. Особливості організації оптової торгівлі. 2. Особливості ринків ресурсів, порівняно з ринками товарів та послуг. 3. Ринок товарів виробничого призначення	4	Експрес-опитування	Основна: [6, с. 91–94; 8, с. 95–97]. Додаткова: [31, с. 100–119; 37, с. 151–160; 44, с. 287–335; 48, с. 173–215]
Тема 7. Форми доходів у ринковій економіці	1. Сучасні системи зарплати. 2. Переваги та недоліки форм зарплати. 3. Види ренти та їхнє походження. 4. Вплив позичкового відсотка на економіку країни	4	Тестування	Основна: [6, с. 125–160; 7, с. 241–243, 417–421; 12, с. 312–316]. Додаткова: [31, с. 86–99, 155–175; 34, с. 302–307; 44, с. 286–346; 48, с. 112–168; 49, с. 189–215]
Тема 8. Гроші в ринковій економіці	1. Історія виникнення й розвитку грошей. 2. Грошові агрегати. 3. Грошові одиниці різних країн	4	Тестування	Основна: [6, с. 40–47, 185–187; 7, с. 138–149; 8, с. 447–457]. Додаткова: [31, с. 71–85; 34, с. 152–172; 40, с. 117–142]
Тема 9. Поведінка споживача в умовах ринку	1. Теоретичні підходи до категорії "корисність". 2. Роль споживача в умовах ринку. 3. Графіки різних видів корисності	4	Експрес-опитування	Основна: [7, с. 111–126; 12, с. 200–209]. Додаткова: [40, с. 81–114; 44, с. 55–72]
Змістовий модуль 3 Основи макроекономіки				
Тема 10. Національна економіка та результати її функціонування	1. Проблематика макроекономіки. 2. Структура системи національних рахунків	4	Тестування	Основна: [6, с. 169–172; 7, с. 164–198; 12, с. 387–397]

1	2	3	4	5
	3. Тіньова економіка: сутність, вимірювання, наслідки. 4. Національне багатство: структура та роль в економіці країни			Додаткова: [34, с. 15–38, 54–82; 44, с. 440, 441; 48, с. 11–38; 49, с. 359–376]
Тема 11. Економічне зростання та циклічні коливання	1. Джерела економічного розвитку держави. 2. Теорія "довгих хвиль" Н. Д. Кондратьєва. 3. Малі та середні цикли. 4. Антициклічна політика держави	4	Експрес-опитування	Основна: [7, с. 199–223; 12, с. 399–424]. Додаткова: [31, с. 305–359, 422–453; 34, с. 207–217; 40, с. 39–46, 164–175; 45, с. 48–57; 48, с. 210–220]
Тема 12. Зайнятість та безробіття	1. Поняття "економічно активного населення". 2. Повна та ефективна зайнятість. 3. Добровільне та вимушене безробіття. 4. Соціальний захист безробітних	4	Тестування	Основна: [6, с. 191–198; 7, с. 225–240; 12, с. 302–310]. Додаткова: [31, с. 388–422; 34, с. 217–227; 44, с. 47–55; 48, с. 493–504]
Тема 13. Інфляція як макроекономічне явище	1. Вимірювання інфляції. 2. Економічні й соціальні наслідки інфляції. 3. Антиінфляційна політика держави. 4. Інфляційні процеси в перехідній економіці	4	Експрес-опитування	Основна: [6, с. 188–190; 7, с. 154–162; 12, с. 426–445]. Додаткова: [31, с. 359–377; 34, с. 179–186; 49, с. 56–67]
Тема 14. Регулююча роль держави в ринковій економіці	1. "Провали" ринку. 2. Економічні функції держави. 3. Напрями державного регулювання. 4. Державний сектор в економіці	4	Тестування	Основна: [7, с. 244–257; 12, с. 549–576]. Додаткова: [31, с. 453–494; 34, с. 175–182; 40, с. 115–120; 44, с. 396–425]

1	2	3	4	5
Тема 15. Державний бюджет і податкова система	1. Структура державного бюджету. 2. Бюджетний дефіцит. Державний борг. 3. Прямі й непрямі податки. 4. Податкові системи різних країн	4	Тестування	Основна: [6, с. 177–184; 7, с. 274–281, 295–316; 12, с. 578–604]. Додаткова: [31, с. 547–593; 34, с. 121–129; 40, с. 230–250]
Тема 16. Соціально-економічна політика держави	1. Доходи та їхня нерівність. 2. Розподіл особистого доходу. 3. Основні напрями соціального захисту населення	4	Тестування	Основна: [6, с. 177–184; 7, с. 274–281, 295–316; 12, с. 578–604]. Додаткова: [44, с. 547–593; 48, с. 121–129; 49, с. 230–250]

8. Контрольні запитання для самодіагностики

1. Що таке "економіка"?
2. Коли виникає економіка як наука?
3. Розкажіть про еволюцію поняття "економіка".
4. Які основні етапи розвитку економічної думки. Що вам про них відомо? Дайте їхню характеристику.
5. Назвіть відомих вам учених-економістів різних епох. Що вам відомо про їхні погляди?
6. Що таке "економічна теорія"?
7. Що таке "економічна політика"? Поясніть зв'язок між економічною теорією й економічною політикою держави.
8. Які методи вивчення економіки вам відомі? Поясніть їхню сутність.
9. Що таке "мікроекономіка"?
10. Що таке "макроекономіка"?
11. Поясніть різницю між позитивним і нормативним підходами до вивчення економіки?
12. Що таке "потреби"?
13. Які групи потреб вам відомі?

14. Обґрунтуйте необмеженість людських потреб.
15. Що таке "виробництво"?
16. Яка головна мета виробництва?
17. Поясніть сучасну структуру виробництва.
18. Які групи виробничих ресурсів ви знаєте?
19. У чому полягає фундаментальна проблема економіки?
20. Що таке "альтернативні витрати"?
21. Що показує крива виробничих можливостей? Наведіть приклади.
22. Які основні питання вирішують в економіці?
23. Що таке "економічна система"?
24. Які класифікації економічних систем суспільства вам відомі? Які з них найбільш поширені?
25. Що таке "традиційна економіка"?
26. Назвіть характерні особливості командно-адміністративної економіки.
27. Назвіть характерні особливості ринкової економіки.
28. Що таке "змішана економіка"? Які її переваги, порівняно з командною економічною системою? Із ринковою економічною системою?
29. Що таке "ринкова економіка"?
30. Що таке "ринок"?
31. Назвіть умови виникнення ринку.
32. Назвіть основні принципи ринкової економіки.
33. Поясніть роль приватної власності та особистого інтересу в розвитку ринку.
34. Назвіть основних суб'єктів ринкової економіки. Які їхні характерні особливості та функції?
35. Що таке "попит"?
36. Що таке "пропозиція"?
37. Що таке "величина попиту"?
38. Що таке "величина пропозиції"?
39. Назвіть нецінові чинники попиту. Поясніть їхній вплив.
40. Назвіть нецінові чинники пропозиції. Поясніть їхній вплив.
41. Сформулюйте закон попиту.
42. Сформулюйте закон пропозиції.
43. Намалюйте та поясніть графік попиту.
44. Намалюйте та поясніть графік пропозиції.
45. Що таке "еластичність"?
46. Поясніть графічно, яким чином формується рівноважна ціна в ринковій економіці.

47. Поясніть умови та наслідки порушення ринкової рівноваги.
48. Що таке "ринок"?
49. Що таке "споживчий ринок"?
50. Охарактеризуйте особливості організації ринку природних ресурсів? ринку праці? ринку капіталів?
51. Що таке "інфраструктура ринку"?
52. Назвіть основні елементи інфраструктури?
53. Які види доходів вам відомі? Які з них існують у ринковій економіці?
54. Що таке "заробітна плата"?
55. Які теорії зарплати ви знаєте?
56. Які основні форми зарплати існують?
57. Які сучасні форми заробітної плати вам відомі? Чим пояснюється об'єктивна необхідність у їхньому виникненні?
58. Що таке "позичковий відсоток"?
59. Що таке "прибуток"?
60. Які теорії прибутку ви знаєте?
61. Поясніть різницю між економічним та бухгалтерським прибутком.
62. Що таке "рента"?
63. Назвіть причини існування ренти.
64. Що таке "гроші"?
65. Розкажіть про історію виникнення та еволюцію грошей.
66. Які види грошей відомі в сучасному світі?
67. Назвіть і поясніть функції грошей.
68. Поясніть закони грошового обігу.
69. Наведіть приклади використання формули І. Фішера.
70. Що таке "електронні" та "кредитні" гроші?
71. Що таке "грошові агрегати"?
72. Поясніть роль споживача в ринковій економіці.
73. Що таке "корисність"?
74. Що таке "сукупна корисність"?
75. Що таке "гранична корисність"?
76. Які теоретичні підходи до корисності вам відомі? У чому їхня сутність?
77. Яким чином здійснює споживач вибір тієї чи іншої комбінації благ?
78. Як впливає ціна товару на споживчий вибір?
79. Що показує крива байдужості? Карта кривих байдужості.

80. Що таке "бюджетне обмеження"?
81. У чому особливості макроекономічного моделювання?
82. Що таке "система національних рахунків"? Із якою метою її створено?
83. Назвіть основні макроекономічні показники.
84. Які методи розрахунку ВВП (ВНП) вам відомі? Розкрийте їхню сутність.
85. Яким чином розраховують ЧНП і НД? Що показують ці величини?
86. Що таке "національне багатство"? Як його розраховують?
87. Що таке "тіньова економіка"?
88. Що таке "економічне зростання"?
89. Які типи економічного зростання вам відомі?
90. Що таке "економічний розвиток"?
91. Що таке "макроекономічна нестабільність"?
92. Що таке "циклічність розвитку економіки"?
93. Що таке "економічний цикл"?
94. Назвіть та охарактеризуйте фази економічного циклу.
95. Які типи циклів вам відомі?
96. Назвіть основні причини циклічних коливань в економіці.
97. Які наслідки економічних коливань в економіці?
98. Що таке "економічно активне населення"?
99. Що таке "безробіття"?
100. Яку людину вважають безробітною в Україні?
101. Як визначають рівень безробіття?
102. Які види безробіття вам відомі?
103. Поясніть наслідки кожного з видів безробіття для економіки країни.
104. Поясніть закон Оукена. Чому має місце саме така закономірність?
105. Що показує крива Лаффера?
106. Обґрунтуйте необхідність у соціальному захисті безробітних.
107. Розкажіть про основні елементи політики зайнятості в Україні, вашій країні?
108. Що таке "інфляція"?
109. Які види інфляції вам відомі?
110. Дайте характеристику різних типів інфляції щодо темпів її розвитку.
111. Які чинники спричиняють інфляцію?

112. Інфляція 90-х років в Україні є прикладом інфляції попиту або інфляції пропозиції?

113. Що вам відомо про специфіку інфляційних процесів в Україні?

114. Розкажіть про особливості інфляції у вашій країні.

115. Поясніть значення інфляційних процесів для економіки країни.

116. Назвіть позитивні й негативні наслідки інфляції.

117. Які показники використовують для оцінювання інфляції?

118. Дайте характеристику засобам антиінфляційної політики держави. Які з них застосовують в Україні? У вашій країні?

119. Поясніть роль держави в ринковій економіці.

120. Обґрунтуйте необхідність у державному регулюванні.

121. Чому сучасна ринкова економіка не є ефективною?

122. Що називають "провалами" ринку?

123. Які теорії державного регулювання економіки ви знаєте? Назвіть ключові положення кожної з них.

124. Що має на меті держава під час утручання в економіку? Що є найбільш важливим?

125. Які засоби державного впливу на економіку використовують? Поясніть механізм впливу.

126. Які з інструментів державного регулювання найбільш ефективні?

127. Чому не можна обмежитися лише однією групою засобів впливу?

128. Які основні напрями державного регулювання? Поясніть важливість кожного з них.

129. Дайте характеристику обмежень державного регулювання.

130. Що таке "державний бюджет"?

131. Що таке "консолідований бюджет"?

132. Які основні джерела доходів бюджету?

133. Які основні напрями видатків держбюджету?

134. Що таке "дефіцит бюджету"? Які його наслідки?

135. Що таке "державний борг"?

136. Що таке "податки"?

137. Що таке "податкова система"?

138. Поясніть необхідність в існуванні податків для суспільства та держави.

139. Назвіть і розкрийте сутність різних видів податків.

140. Наведіть приклади прямих і непрямих податків.

141. Що таке "акциз"?

142. Чим відрізняються податки та збори?
143. Які податки є місцевими в Україні?
144. Розкажіть про податкову систему України, вашої країни, інших країн світу.
145. Чи правильне твердження: "Чим більша ставка податку, тим більше грошей надходить до бюджету"? Відповідь обґрунтуйте.
146. Що таке "соціально-економічна політика держави"?
147. Доведіть необхідність у соціальному захисті населення.
148. Назвіть основні напрями соціально-економічної політики держави. Розкрийте їхню сутність і необхідність.
149. Розкажіть про соціально-економічну політику в Україні.
150. Поясніть сутність і закономірності розподілу доходів у суспільстві.

9. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативну роботу здійснюють за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі: індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, контрольних робіт, перевірки та захисту завдань, винесених на поточний контроль, тощо.

Формами організації індивідуально-консультативної роботи є:

- а) за засвоєнням теоретичного матеріалу:
консультації: індивідуальні (запитання-відповідь); групові (розгляд типових прикладів-ситуацій);
- б) за засвоєнням практичного матеріалу:
консультації індивідуальні та групові;
- в) для комплексного оцінювання засвоєння програмного матеріалу:
індивідуальне здавання виконаних робіт.

10. Методи навчання

Лекції проблемного характеру направлено на розвиток логічного мислення слухачів, коло питань теми обмежуємо двома-трьома ключовими моментами, використано досвід зарубіжних навчальних закладів із роздаванням слухачам під час лекції друкованого матеріалу та виділенням головних висновків із питань, що розглядають. Під час лекцій слухачам ставлять запитання для самостійного розмірковування, на які лектор відповідає сам, не чекаючи відповідей слухачем (теми 1, 2).

Робота в малих групах дає змогу структурувати практичні заняття за формою та змістом, створює можливості для участі кожного слухача в роботі над темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування (теми 5 – 8).

Семінари-дискусії передбачають обмін думками й поглядами учасників щодо цієї теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди й переконання, виробляють уміння формулювати думки та висловлювати їх, навчають оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів (теми 12, 13, 16).

Мозкові атаки – метод вирішення невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити якомога більшу кількість ідей за дуже обмежений проміжок часу, обговорити та здійснити їхню селекцію (теми 11, 14, 15).

Кейс-метод – метод аналізу конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів і передбачає розгляд виробничих, управлінських та інших ситуацій, складних конфліктних випадів, проблемних ситуацій, інцидентів у процесі вивчення навчального матеріалу (теми 3, 10).

Рольові ігри – форма активізації слухачів, за якої їх задіяно у процесі інсценізації певної економічної ситуації в ролі безпосередніх учасників подій, за правилами, які вже розроблено або виробляють самі учасники. Реалізують шляхом самостійного вирішення слухачами поставленої проблеми (теми 4, 9) (див. табл. 10.1).

Таблиця 10.1

Розподіл форм та методів для активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни

Теми	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
Змістовий модуль 1 Загальні основи економічної теорії	
Тема 1. Вступ. Економіка в суспільному житті	Лекція проблемного характеру на тему "Економічний розвиток як економічна категорія"
Тема 2. Фундаментальні проблеми економіки	Лекція проблемного характеру на тему "Основні чинники генезису ринкової економіки"

1	2
Тема 3. Основні типи економічних систем	Кейс-метод на тему "Порівняльний аналіз основних моделей економічного розвитку: примирення суперечностей"
Тема 4. Основні суб'єкти та принципи ринкової економіки	Рольова гра "Цілі й особливості діяльності основних суб'єктів ринкової економіки"
Змістовий модуль 2 Елементарна мікроекономіка	
Тема 5. Теорія попиту та пропозиції	Робота в малих групах із обговорення дії цінових і нецінових чинників попиту та пропозиції в конкретних ринкових умовах
Тема 6. Типи ринків	Робота в малих групах з обговорення різних видів торгівлі та їхніх особливостей
Тема 7. Форми доходів у ринковій економіці	Робота в малих групах з обговорення проблем рентних відносин в економіці
Тема 8. Гроші в ринковій економіці	Робота в малих групах з обговорення питання про необхідну кількість грошей в обігу
Тема 9. Поведінка споживача в умовах ринку	Рольова гра "Особливості поведінки споживачів на різних типах ринків"
Змістовий модуль 3 Основи макроекономіки	
Тема 10. Національна економіка та результати її функціонування	Кейс-метод на тему "Оцінювання ефективності функціонування національної економіки"
Тема 11. Економічне зростання та циклічні коливання	Мозкова атака з визначення причин циклічних коливань в економічному розвитку різних країн
Тема 12. Зайнятість та безробіття	Семінар-дискусія на тему "Економічні та соціальні наслідки безробіття"
Тема 13. Інфляція як макроекономічне явище	Семінар-дискусія на тему "Економічні та соціальні наслідки інфляції"
Тема 14. Регулююча роль держави в ринковій економіці	Мозкова атака з визначення оптимального механізму державного регулювання економіки
Тема 15. Державний бюджет і податкова система	Мозкова атака з визначення причин зовнішнього боргу України та формування рекомендацій щодо його скорочення
Тема 16. Соціально-економічна політика держави	Семінар-дискусія на тему "Нерівномірність доходів і дії держави щодо соціального захисту населення"

11. Методи контролю за знаннями слухачів

Система оцінювання знань, умінь та навичок слухачів ураховує види занять, які, згідно із програмою навчальної дисципліни "Основи економіки", передбачають лекційні, практичні заняття, а також самостійну роботу. Контрольні заходи охоплюють поточний і підсумковий контроль.

Перевірку та оцінювання знань слухачів здійснюють у таких формах:

1. Оцінювання знань слухачів під час практичних занять.
2. Здійснення проміжного залікового контролю.
3. Проведення підсумкового письмового екзамену.

Оцінювання знань слухачів під час практичних занять має на меті перевірку рівня підготовленості слухачів до виконання конкретної роботи. Об'єктами поточного контролю є:

а) систематичність, активність та результативність роботи протягом семестру над вивченням програмного матеріалу дисципліни безпосередньо на практичних заняттях та відвідування занять;

б) виконання завдань для самостійного опрацювання.

Оцінювання знань слухачів під час практичних занять здійснюють шляхом проведення протягом навчального року 6 контрольних робіт (2 роботи в першому семестрі та 4 – у другому). Максимальна оцінка за кожну контрольну роботу оцінюють 8 балів. У кінці першого семестру проводять залік, який можуть оцінювати до 12 балів. Таким чином, практична робота слухачів дозволяє отримати максимальну оцінку 60 балів.

Загальна оцінка з дисципліни є сумою оцінок за практичну роботу (максимум 60 балів), та результатом письмового екзамену, максимальна оцінка за який становить 40 балів. Сумарний результат у балах за весь період навчання становить: *"60 і більше балів – зараховано"*, *"59 і менше – не зараховано"*, його заносять до *залікової відомості обліку успішності* навчальної дисципліни. Сумарний результат навчання в межах 35 – 59 балів дає право слухачеві на повторний іспит, сумарний результат навчання в межах 1 – 34 балів означає для слухача повторне вивчення навчальної дисципліни.

Зразок екзаменаційного білета

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ
Навчальна дисципліна "Основи економіки"
для іноземних слухачів підготовчого відділення

Екзаменаційний білет №

1. Корисність. Сукупна та гранична корисність, динаміка їхніх змін. Закон спадної граничної корисності.
2. Методи вивчення економіки.
3. Державний бюджет: сутність, структура, функції.
4. **Завдання.** У таблиці наведено дані про загальні витрати фірми в довгостроковому періоді:
 - 1) обчисліть величину довгострокових середніх витрат і довгострокових граничних витрат;
 - 2) побудуйте криві довгострокових середніх витрат і довгострокових граничних витрат;
 - 3) визначте за якого обсягу виробництва довгострокові граничні витрати будуть мінімальними;
 - 4) визначте за якого обсягу довгострокові граничні витрати будуть дорівнювати довгостроковим середнім витратам?

Таблиця

Витрати фірми в довгостроковому періоді

Обсяг виробництва (шт. на тиждень)	Витрати (ум. од.)		
	загальні	середні	граничні
0	0	–	–
1	32	–	–
2	48	–	–
3	82	–	–
4	140	–	–
5	228	–	–
6	352	–	–

Затверджено на засіданні кафедри політичної економії ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

Протокол № ___ від "___" _____ 20__ р.

Зав. кафедри _____ . Екзаменатор _____ .

(підпис)

(підпис)

12. Розподіл балів, які набирають слухачі

Максимальна сума балів за відповідь на екзамені становить 40 балів (перше питання – 8 балів, друге – 10 балів, третє – 10 балів, четверте завдання – 12 балів).

Підсумкову оцінку з навчальної дисципліни визначають, відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання слухачів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Підсумкову оцінку з дисципліни, згідно з методикою переведення показників успішності знань студентів університету в систему оцінювання за шкалою ЄКТС, конвертують у підсумкову оцінку за шкалою (табл. 12.1).

Оцінки за цією шкалою заносять до відомостей обліку успішності, індивідуального навчального плану слухача та іншої академічної документації.

Таблиця 12.1

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D		
60 – 63	E	задовільно	не зараховано
35 – 59	FX	незадовільно	
1 – 34	F		

Оцінювання результатів навчання слухачів здійснюють за 100-бальною шкалою:

90 – 100 балів. Слухач володіє системними знаннями навчального матеріалу та ефективно їх застосовує для виконання практичних завдань, передбачених навчальною програмою. Відповідь слухача повна, правильна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення. Слухач уміє самостійно знаходити й користуватися джерелами економічної інформації, оцінювати отриману інформацію. Установлює причинно-наслідкові міжпредметні зв'язки, робить аргументовані висновки. Правильно й усвідомлено використовує всю економічну, довідкову документацію,

у межах навчальної програми бездоганно виконує практичні завдання як із використанням типового алгоритму (послідовності дій), так і за самостійно розробленим алгоритмом. Виказує пізнавально-творчий інтерес до обраної спеціальності.

82 – 89 балів. Слухач володіє узагальненими знаннями навчального матеріалу в повному обсязі та здатний використовувати для виконання всіх, передбачених навчальною програмою, практичних завдань. Відповідь слухача повна, правильна, логічна й містить аналіз, систематизацію, узагальнення навчального матеріалу. Уміє самостійно знаходити й користуватися джерелами економічної інформації, оцінювати отриману інформацію. Установлює причинно-наслідкові та міжпредметні зв'язки. Робить аргументовані висновки, правильно та усвідомлено застосовує всі види довідкової економічної інформації. Практичні завдання виконує правильно, у повному обсязі, як із використанням типового алгоритму, так і за самостійно розробленим алгоритмом. Під час відповіді та виконання практичних завдань припускається незначних неточностей, які самостійно виявляє та виправляє. Виказує пізнавально-творчий інтерес до обраної спеціальності.

74 – 81 бал. Слухач уміє усвідомлено засвоювати нову економічну інформацію в обсязі, передбаченому програмою. Володіє глибокими, міцними знаннями навчального матеріалу та здатний їх правильно використовувати для виконання практичних завдань. Відповідь слухача повна, правильна, логічна, містить аналіз та систематизацію. Установлює причинно-наслідкові та міжпредметні зв'язки, робить аргументовані висновки з незначною консультацією викладача. Уміє самостійно користуватися джерелом економічної інформації. Слухач самостійно та правильно застосовує довідково-економічну інформацію. Практичні завдання виконує загалом правильно, у повному обсязі, як із використанням типового алгоритму, так і в дещо змінених умовах. Під час відповіді та виконання практичних завдань припускається окремих неточностей, які може виправити самостійно. Виказує пізнавально-творчий інтерес до обраної спеціальності.

64 – 73 бали. Слухач без достатнього розуміння відтворює основний навчальний матеріал та виконує практичні завдання з епізодичною допомогою викладача. З окремими помилками дає визначення основних понять, категорій, законів. Може частково аналізувати навчальний матеріал, порівнювати та робити висновки. Під час відповіді та виконання практичних завдань припускається несуттєвих помилок.

60 – 63 бали. Слухач на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння відтворює основні положення навчального матеріалу та виконує практичні завдання з частковою допомогою викладача. Із помилками дає визначення основних понять, може частково обґрунтувати та проаналізувати свою відповідь. Під час відповіді та виконання практичних завдань припускається помилок, які самостійно виправити не може.

35 – 59 балів. Слухач володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу, викладає матеріал уривчастими реченнями, виявляє здатність викласти думку на елементарному рівні.

1 – 34 бал. Слухач володіє навчальним матеріалом на рівні елементарного розпізнавання та відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, що він позначає окремими словами чи реченнями.

13. Рекомендована література

13.1. Основна

1. Борисов Е. Ф. Основы экономики : учеб. пособ. / Е. Ф. Борисов. – М. : Юрайт-Издат, 2009. – 316 с.
2. Куликов Л. М. Экономическая теория : учебник / Л. М. Куликов. – М. : ТК "Велби", Изд-во "Проспект", 2010. – 432 с.
3. Кураков Л. П. Курс экономической теории : учеб. пособ. для вузов / Л. П. Кураков, Г. Е. Яковлев. – 3-е изд. перераб. и доп. – М. : Вуз и школа, 2003. – 514 с.
4. Курс экономической теории : учебник / под ред. М. Н. Чепурина, Е. А. Киселева. – 4-е изд., доп. и перераб. – Киров : АСА, 2001. – 752 с.
5. Мочерний С. В. Економічна теорія : посібник / С. В. Мочерний. – К. : Академія, 2003. – 653 с.
6. Основы економічної теорії : підручник / А. А. Чухно, П. Є. Єщенко ; за ред. А. А. Чухно. – К. : Вища шк., 2001. – 606 с.
7. Політекономія : підручник / за ред. Ю. В. Ніколенка. – К. : ЦУЛ, 2003. – 411 с.
8. Руднева О. А. Основы экономической теории : учеб. пособ. / А. О. Руднева. – М. : Научная книга, 2011. – 252 с.
9. Современная экономика : учеб. пособ. / под ред. О. Ю. Мамедова. – Ростов н/Д : Феникс, 2011. – 456 с.
10. Щетинін А. І. Політична економія / А. І. Щетинін. – К. : ЦУЛ, 2011. – 480 с.
11. Экономика : учебник / под ред. Р. П. Колосовой. – М. : Норма, 2011. – 345 с.

12. Экономика : учеб. пособ. / под ред. А. С. Булатова. – М. : Юристъ, 2009. – 896 с.
13. Экономическая теория : учеб. пособ. / под ред. Н. И. Базылева. – М. : ИНФРА-М, 2011. – 662 с.
14. Экономическая теория : учебник / под общ. ред. Г. П. Журавлевой, Л. С. Тарасевича. – М. : ИНФРА-М, 2011. – 714 с.
15. Экономическая теория : учебник / под ред. Н. И. Базылева, С. П. Гурко. – М. : ИНФРА-М, 2010. – 512 с.
16. Экономическая теория : учебник / под ред. О. С. Белокрыловой. – Ростов н/Д : Феникс, 2011. – 448 с.
17. Экономическая теория : учебник / под ред. В. Д. Камаева, Е. И. Лобачевой. – М. : Юрайт-Издат, 2010. – 557 с.
18. Экономическая теория : учеб. пособ. / под ред. В. И. Видяпина. – М. : ИНФРА-М, 2011. – 714 с.
19. Економічна теорія : посібник для вищої школи / Є. М. Воробйов, А. А. Гриценко, В. М. Лісовицький та ін. ; під заг. ред. Є. М. Воробйова. – К. : Корвін, 2003. – 704 с.

13.2. Додаткова

20. Акимов Н. И. Политэкономия современного способа производства / Н. И. Акимов. – М. : Экономика, 2003. – 207 с.
21. Амосова В. В. Экономическая теория / В. В. Амосов. – СПб. : Питер, 2000. – 475 с.
22. Амосов А. И. Последствия сверхускорения эволюции экономики и обществ в последние столетия: закономерности социального и экономического развития : учебник / А. И. Амосов. – М. : Изд-во ЛКИ, 2009. – 312 с.
23. Архангельський Ю. Про необхідність державного планування ринкової економіки / Ю. Архангельський // Економіка України. – 2004. – № 3. – С. 47–52.
24. Афанасьев Н. Время глобализации / Н. Афанасьев // Мировая экономика и международные отношения. – 2005. – № 10. – С. 23–30.
25. Валлерстайн И. Анализ мировых систем ситуация в современном мире / И. Валлерстайн. – СПб. : Университетская книга, 2001. – 416 с.
26. Вэй Х. Современная региональная экономика в Китае / Х. Вэй. – Пекин : Экономическое управление пресс, 2010. – 302 с.
27. Гнатюк М. М. Відносини з ЄС та процес європейської інтеграції України : монографія / М. М. Гнатюк. – К. : Либідь, 2009. – 199 с.
28. Гаврилук О. В. Теоретичні та методологічні підходи до вивчення сучасних глобальних регіональних тенденцій / О. В. Гаврилук // Регіональна економіка. – 2012. – № 3. – С. 7–13.

29. Геец В. М. Проблемность структурных трансформаций экономики стран с развивающимися рынками / В. М. Геец // Економіка та прогнозування. – 2009. – № 1. – С. 54–69.
30. Голубець М. А. Розвиток "сталий" чи "збалансований"? / М. А. Голубець // Український географічний журнал. – 2006. – № 2. – С. 66–69.
31. Заблоцький Б. Ф. Національна економіка : підручник / Б. Ф. Заблоцький. – Львів : Новий світ – 2000, 2009. – 582 с.
32. Какутич Е. Ю. Устойчивое развитие как концептуальная основа трансформации мировой экономики / Е. Ю. Какутич // Механізм регулювання економіки. – 2010. – № 1. – С. 62–74.
33. Клинова-Дацюк Г. М. Україна та інтеграційні процеси в сучасній Європі : навч. посіб. / Г. М. Клинова-Дацюк. – Рівне : НУВГ, 2012. – 189 с.
34. Ларіна Я. С. Розвиток людського капіталу в умовах глобалізації : монографія / Я. С. Ларіна, О. С. Брацлавська. – К. : Академія, 2012. – 248 с.
35. Лібанова Е. М. Демографічні чинники бідності / Е. М. Лібанова. – К. : Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України, 2009. – 184 с.
36. Мазырин В. М. Реформы переходного периода во Вьетнаме (1986 – 2006 гг.): направления, динамика, результаты / В. М. Мазырин. – М. : Ключ-С, 2007. – 336 с.
37. Патон Б. Є. Національна парадигма сталого розвитку України / Б. Є. Патон. – К. : Державна установа "Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України", 2012. – 72 с.
38. Половинкин Н. Ю. Неравномерность распределения и экономический рост / Н. Ю. Половинкин // Экономист. – 2010. – № 5. – С. 47–63.
39. Попов О. Є. Генезис та еволюція концепції прав власності в контексті розвитку сучасної інституціональної теорії / О. Є. Попов // Бизнес Информ. – 2013. – № 3. – С. 6–11.
40. Поручник А. М. Національний інтерес України: економічна самодостатність у глобальному вимірі : монографія / А. М. Поручник. – К. : КНЕУ, 2008. – 352 с.
41. Приказка С. О. Концепція сталого розвитку і проблеми економічного зростання і розвитку / С. О. Приказка // Науковий вісник "Демократичне самоврядування". – 2014. – Вип. 13. – С. 2–8.
42. Пуригіна О. Г. Міжнародні економічні конфлікти : навч. посіб. / О. Г. Пуригіна. – К. : ЦУЛ, 2008. – 280 с.
43. Резкин П. Е. Национальная экономика Беларуси : учеб.-метод. пособ. / Е. П. Резкин, Е. А. Сивицкая. – Новополоцк : ПГУ, 2013. – 91 с.
44. Скрипниченко М. І. Фактори макроекономічної нестабільності в системі моделей економічного розвитку : монографія / М. І. Скрипниченко. – К. : ДУ "Інститут економіки та прогнозування НАНУ", 2012. – 720 с.

45. Сльозко О. О. Проблеми ефективної участі України у міжнародному поділі праці і підвищення ролі зовнішньоекономічних зв'язків / О. О. Сльозко // Економічні інновації. – 2011. – Вип. 43. – С. 300–306.
46. Сорос Дж. Епоха помилок: мир на порозі глобального кризиса / Дж. Сорос. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2008. – 202 с.
47. Соскін О. І. Глобальна модель політичної та економічної влади: трансформація парадигми / О. І. Соскін, Н. О. Матвійчук-Соскіна // Економічний часопис–XXI. – 2014. – № 9–10 (1). – С. 4–9.
48. Тодаро М. П. Экономическое развитие : учебник / М. П. Тодаро. – М. : Экономический факультет МГУ, ЮНИТИ, 1997. – 671 с.
49. Шаститко А. Е. Новая институциональная экономическая теория / А. Е. Шаститко. – М. : ТЕИС, 2010. – 828 с.
50. Шумпетер Й. А. Теория экономического развития / Й. А. Шумпетер. – М. : Директмедиа, 2008. – 436 с.

13.3. Інформаційні ресурси

51. Державна регуляторна служба України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dkrp.gov.ua/>.
52. Енциклопедія України в Інтернеті [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.encyclopediaofukraine.com/>.
53. Комітет Верховної Ради України з питань бюджету [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://budget.rada.gov.ua/>.
54. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua/>.
55. Національний банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bank.gov.ua/>.
56. Офіційний портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rada.gov.ua/>.
57. Портал новин. – Режим доступу : <http://sweetukraine.bigmir.net/>.
58. Український інформаційний та експертний центр з питань зовнішньої торгівлі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrdzi.com.ua/>.
59. Урядовий портал. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/>.

Додатки

Додаток А

Таблиця А.1

Структура складових частин професійних компетентностей із навчальної дисципліни "Основи економіки" за Національною рамкою кваліфікацій України

43

Складові частини компетентності, яку формують у межах теми	Мінімальний досвід	Знання	Уміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Вступ. Економіка в суспільному житті					
Здатність показати виникнення економічних поглядів і становлення економічної науки; здатність використовувати методи економічного дослідження; здатність простежити зв'язки економічної теорії з економічною практикою	Сутність поняття економіка, економічні теорії, економічні закони	Знання основних економічних теорій і шкіл, видів законів та методів пізнання	Ідентифікувати ключові поняття, категорії та закони	Ефективно формувати комунікаційну стратегію щодо розроблення та реалізації економічної політики	Відповідальність за точну ідентифікацію ключових проблем у суспільстві; розроблення та реалізацію економічної політики

1	2	3	4	5	6
Тема 2. Фундаментальні проблеми економіки					
Здатність обґрунтувати економічний вибір; здатність аналізувати потреби; здатність розраховувати альтернативні витрати	Сутність фундаментальних проблем економіки	Знання сутності процесу виробництва матеріальних благ та послуг	Розраховувати альтернативні витрати, будувати криву виробничих можливостей	Формулювати особливості фундаментальних проблем економіки	Відповідальність за точність обґрунтування економічного вибору
Тема 3. Основні типи економічних систем					
Здатність визначати основні типи й моделі економічних систем; здатність розрізняти можливості вирішення основних економічних питань різними типами економічних систем	Основні типи економічних систем	Знання сутності основних економічних питань: що виробляти, як виробляти, для кого виробляти?	Здійснювати аналіз позитивних та негативних ризиків різних типів економічних систем	Презентувати результати вибору найбільш ефективної економічної системи	Відповідальність за точність і коректність під час вибору моделі економічної системи
Тема 4. Основні суб'єкти та принципи ринкової економіки					
Здатність аналізувати дію принципів ринкової економіки; здатність використовувати переваги та мінімізувати недоліки ринкової економіки	Основні принципи ринкової економіки: приватна власність, свобода вибору, особистий інтерес, конкуренція, ціновий механізм	Знання цілей та особливостей діяльності основних суб'єктів ринкової економіки	Аналізувати процес кругообігу ресурсів, товарів, доходів у ринковій економіці	Презентувати результати дослідження особливостей діяльності основних суб'єктів ринкової економіки	Самостійно ухвалювати рішення щодо використання переваг ринкової економіки та відповідати за коректність і адекватність вибраного варіанту

1	2	3	4	5	6
Тема 5. Теорія попиту та пропозиції					
Здатність будувати графіки попиту, їхню зміну під впливом нецінових детермінантів; здатність будувати графіки пропозиції, їхню зміну під впливом нецінових детермінантів; спроможність визначати рівноважну ціну та обсяг виробництва	Визначення поняття "ринок", "попит", "пропозиція", їхні основних принципів	Знання сутності основних інструментів ринкового механізму: попиту та пропозиції, а також законів їхнього регулювання	Будувати моделі попиту та пропозиції, їхню зміну під впливом цінних і нецінових чинників	Презентувати результати побудови графіків попиту та пропозиції, ринкової рівноваги	Самостійно ухвалювати ефективні рішення щодо сценаріїв зміни кон'юнктури ринку. Відповідати за коректність та адекватність ухвалених рішень
Тема 6. Типи ринків					
Здатність аналізувати ринок товарів, природних ресурсів, праці, капіталу; здатність розрізняти види торгівлі та визначати їхні особливості	Основні типи ринків: ринок товарів, природних ресурсів, труда, капіталу	Знання законів функціонування окремих типів ринків	Ідентифікувати ключові проблеми розвитку окремих типів ринків	Презентувати результати аналізу ключових проблем функціонування окремих типів ринків	Відповідальність за точне визначення проблем, пов'язаних з особливостями функціонування окремих типів ринків

1	2	3	4	5	6
Тема 7. Форми доходів в ринковій економіці					
Здатність розраховувати величину ренти, заробітної плати, позичкового відсотка, прибутку	Сутність понять "рента", "заробітна плата", "позичковий відсоток", "прибуток"	Знання сутності основних форм доходів: прибутку, заробітної плати, позичкового відсотка, ренти	Розраховувати кількісні параметри отриманого прибутку, заробітної плати, позичкового відсотка, ренти	Презентувати результати розрахунку отриманого доходу	Ухвалювати рішення щодо отримання максимального прибутку. Відповідальність за точність і коректність результатів
Тема 8. Гроші в ринковій економіці					
Здатність використовувати закони грошового обігу; здатність розраховувати необхідну кількість грошей в обігу	Сутність грошей, історія їхнього виникнення та розвитку	Знання законів грошового обігу	Розраховувати необхідну для нормального функціонування економіки кількість грошей в обігу	Презентувати результати розрахунку кількості грошей в обігу	Відповідальність за точне визначення проблем, пов'язаних з особливостями функціонування грошового ринку

1	2	3	4	5	6
Тема 9. Поведінка споживача в умовах ринку					
Здатність аналізувати роль споживача в умовах ринку; здатність характеризувати особливості споживачької поведінки	Поняття поведінки споживача	Розуміння рівноваги споживача	Аналізувати види теорій корисності	Ефективно формувати комунікаційну стратегію щодо визначення методів аналізу поведінки споживача	Відповідальність за точність і коректність ухваленого рішення
Тема 10. Національна економіка та результати її функціонування					
Уміння аналізувати основні макроекономічні показники, їхнє співвідношення та вимірювання, а також проблеми, пов'язані з ними	Сутність та взаємозв'язок макроекономічних показників	Знання основних макроекономічних показників та їхнє значення в національній економіці	Аналізувати макроекономічні показники	Показувати результати дослідження проблем, пов'язаних із формуванням макроекономічних показників	Подавати результати виконаних самостійно або у складі колективу досліджень щодо виявлення взаємодії макроекономічних показників
Тема 11. Економічне зростання та циклічні коливання					
Здатність визначати сутність, види, практичне значення економічного зростання	Сутність понять економічного зростання	Знання основних типів економічного зростання, фаз економічного циклу, причин циклічних коливань	Розраховувати показники економічного зростання	Презентувати результати обраного варіанту щодо визначення показників економічного зростання	Ухвалювати рішення щодо методів розрахунку показників економічного зростання

1	2	3	4	5	6
Тема 12. Зайнятість та безробіття					
Здатність розраховувати показники безробіття; здатність аналізувати наслідки безробіття	Сутність понять безробіття, зайнятості	Розуміння основ теорій безробіття	Розраховувати показники безробіття	Ефективно формувати комунікаційну стратегію щодо створення механізмів соціального захисту безробітних	Відповідальність за точність і коректність ухваленого рішення
Тема 13. Інфляція як макроекономічне явище					
Здатність визначати сутність, причини та види інфляції; здатність аналізувати наслідки інфляції	Сутність поняття інфляція	Знання механізму інфляції	Розраховувати показники інфляції	Презентувати результати дослідження причин та виявів інфляції	Відповідальність за точне визначення проблем, пов'язаних із темпами зростання інфляції
Тема 14. Регулююча роль держави в ринковій економіці					
Здатність аналізувати роль держави в економіці та основні функції держави	Сутність понять "державна" та "регульована економіка"	Знання основних економічних функцій держави та інструментів державного регулювання економіки	Використовувати інструменти державного регулювання в умовах різних економічних ситуацій в економіці	Ефективно формувати комунікаційну стратегію щодо вибору інструментів державного регулювання	Відповідальність за точність і коректність ухваленого рішення

1	2	3	4	5	6
Тема 15. Державний бюджет і податкова система					
Здатність вирішувати проблеми збалансованості доходів і витрат бюджету	Основні функції державного бюджету, поняття податків	Розуміння сутності податків у формуванні державного бюджету, види податків	Розробляти стратегічні заходи для забезпечення наповнення державного бюджету	Показувати результати дослідження проблем, пов'язаних із формуванням державного бюджету	Відповідальність за точність і коректність ухваленого рішення
Тема 16. Соціально-економічна політика держави					
Здатність аналізувати наслідки нерівномірного розподілу доходів; здатність аналізувати дію системи соціального захисту населення	Сутність понять доходи та їхня нерівномірність	Розуміння сутності державної політики для забезпечення соціального захисту населення	Використовувати інструменти державного впливу на процес розподілу доходів	Презентувати результати обраного варіанта соціального захисту населення	Відповідальність за точність і коректність ухваленого рішення

Зміст

Вступ.....	3
1. Опис навчальної дисципліни.....	4
2. Мета та завдання навчальної дисципліни.....	4
3. Програма навчальної дисципліни.....	7
4. Структура навчальної дисципліни.....	10
5. Плани лекцій.....	12
6. Плани практичних занять.....	13
7. Самостійна робота.....	23
8. Контрольні запитання для самодіагностики.....	27
9. Індивідуально-консультативна робота.....	32
10. Методи навчання.....	32
11. Методи контролю за знаннями слухачів.....	35
12. Розподіл балів, які набирають слухачі.....	37
13. Рекомендована література.....	39
13.1. Основна.....	39
13.2. Додаткова.....	40
13.3. Інформаційні ресурси.....	42
Додатки.....	43

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"ОСНОВИ ЕКОНОМІКИ"
для іноземних слухачів
підготовчого відділення**

Укладачі: **Філатов Володимир Михайлович**
Островерхова Галина Вадимівна

Відповідальний за випуск *О. Є. Попов*

Редактор *О. Г. Доценко*

Коректор *В. В. Міхно*

План 2016 р. Поз. № 149.

Підп. до друку 02.07.2016 р. Формат 60×90 1/16. Папір офсетний. Друк цифровий.
Ум. друк. арк. 3,25. Обл.-вид. арк. 4,06. Тираж 40 пр. Зам. № 110.

Видавець і виготівник – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*